

Diarienummer: DO 2023/6125

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Yttrande över Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40)

DO:s yttrande är avgränsat till de frågor som berör DO:s uppdrag.

Ratificering av tredje tilläggsprotokollet

DO tillstyrker utredningens förslag att Sverige ska ratificera det fakultativa och tredje tilläggsprotokollet till FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) om ett klagomålsförfarande. En ratificering kan leda till att fler barn får upprättelse när deras mänskliga rättigheter kränks. En ratificering kan även bidra till att diskriminering motverkas och att lika rättigheter och möjligheter främjas för barn och unga. Skyddet mot diskriminering är en av barnkonventionens grundprinciper och kommer till uttryck i artikel två.

Barns möjligheter att utkräva sina rättigheter

Övergripande synpunkter

Diskriminering eller hinder för lika rättigheter och möjligheter kan utgöra omständigheter som försvårar för barn att klaga på rättighetskränkningar och få upprättelse. DO vill därför understryka vikten av att instanser som möter barn har kunskap om förbudet mot diskriminering i diskrimineringslagen och arbetar för att främja allas lika rättigheter och möjlighet. DO vill även understryka vikten av att verksamheter och information görs tillgängliga och anpassade, utifrån barns behov och förutsättningar, som till exempel deras ålder, språk och funktionsnedsättningar.

DO ställer sig positiv till förslag som syftar till att barn i högre utsträckning ges stöd att utkräva sina rättigheter, exempelvis genom möjlighet till offentligt biträde. Att i högre utsträckning få tillgång till ett offentligt biträde

kan leda till att barn med olika bakgrunder kan ta vara på sina rättigheter i den juridiska processen och i högre utsträckning få upprättelse.

Barns möjligheter att utkräva sina rättigheter inom utbildningsområdet

Utredningen lyfter fram vissa svårigheter som uppmärksammats i tidigare utredningar vad gäller Skolinspektionen/Barn- och elevombudets (BEO:s) och DO:s olika uppdrag och ansvar för tillsyn och talerätt på skolans område. Utredningen lämnar inte något förslag på utbildningsområdet och inte heller i övrigt avseende de skolspecifika problem och begränsningar som har identifierats. Bedömningen är att frågorna fångas upp av andra pågående utredningar och uppdrag samt att den nyligen reviderade klagomålshandlingen i skolan behöver utvärderas i ett senare skede. Bland annat nämns utredningen Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen (SOU 2020:79). Där föreslås att tillsynsansvaret över diskrimineringslagens bestämmelser vad gäller det skollagsreglerade området i diskrimineringslagen ska överföras från DO till Skolinspektionen. Vidare föreslås att talerätten i mål om diskrimineringsersättning för barn och ungdomar inom det skollagsreglerade området ska överföras till Skolinspektionen. DO ställer sig inte bakom detta förslag vilket framförts i DO:s yttrande över betänkandet.¹ För att motverka oklarheter för enskilda menar DO att kunskapen hos berörda målgrupper om skyddet mot diskriminering respektive kränkande behandling i skolan behöver öka och att det är av högsta vikt att barn och elever som blivit utsatta för diskriminering eller kränkande behandling vet vart de ska vända sig för att få sina rättigheter tillgodosedda.

Myndigheters tillgänglighet och anpassning till barn och unga

DO tillstyrker och välkomnar förslaget att statliga myndigheter som är centrala för att säkerställa barnets rättigheter får ett fördjupat uppdrag att vidta åtgärder för att göra den egna myndighetens verksamhet känd samt tillgänglig och anpassad för barn.² DO har redan utvecklat tillgänglig information till barn och unga om bland annat diskriminering i skolan, men det finns anledning att fortsätta att utveckla det arbetet. Det är avgörande att barn och unga har kunskap om skyddet mot diskriminering och kan ta tillvara sin möjlighet att anmäla diskriminering och få upprättelse. DO

¹ Se DO:s remissyttrande över betänkandet SOU 2020:79 Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen (LED 2021/328).

² Förslaget har lämnats som ett uppdrag till DO i myndighetens regleringsbrev för 2024.

tillstyrker även förslaget att Barnombudsmannen ska tillhandahålla information om barns klagomöjligheter inom olika områden. Informationen ska omfatta ansvariga myndigheter, tillsynsmyndigheter, domstolar och andra aktörer och hur barn rent praktiskt kan gå till väga för att framföra olika typer av klagomål. DO vill understryka vikten av att informationen görs tillgänglig och att Barnombudsmannen samverkar med DO vad gäller att ta fram information om tillsynsmyndigheter (exempelvis DO).

Barnrättsbyråer som bedriver verksamhet med oberoende barnombud

DO tillstyrker förslaget att regeringen ska införa en förordning om statsbidrag till en försöksverksamhet med barnrättsbyråer som bedriver verksamhet med oberoende barnombud. Att ett barn får stöd av ett oberoende barnombud kan skapa bättre förutsättningar för lika rättigheter och möjligheter i samhället. DO understryker i sammanhanget vikten av att barnombudens verksamhet riktar sig till, och är tillgängliga för, alla grupper i samhället.

Beslut i detta ärende har fattats av Lars Arrhenius efter föredragning av experten Janna Törneman. I den slutliga handläggningen har också stabschefen Samuel Engblom, enhetschefen Cecilia Narby experten Tarik Qureshi och strategiske rådgivaren Lars Lindgren deltagit.

Lars Arrhenius,
diskrimineringsombudsman